

Od Redakcji

Pytanie o miejsce w kontekście wychowania jest pytaniem mierzącym w samo centrum aktualnych zainteresowań humanistyki. Nie jest to jednak pytanie w historii nauki nowe. Także w dziejach myśli pedagogicznej można odnaleźć niejedną próbę rozpoznania powagi aspektu miejsca w wychowaniu – już sam nieśmiertelny dylemat dotyczący czynnika wychowawczo wiodącego – natura czy kultura – nie obędzie się bez tego namysłu. Niemniej współcześnie pytanie to zadawane jest z udziałem zupełnie nowych, wcześniej niedostrzeganych akcentów w jego merytorycznym tle. „W ciągu ostatnich dwudziestu lat – pisze w słynnej książce *W obronie rzeczy* norweski archeolog Bjørnar Olsen – byliśmy świadkami nowego zainteresowania rzeczami, materialnością i krajobrazem w wielu dyscyplinach. Mimo to z jakiegoś powodu zainteresowanie owo pomijało kwestię wewnętrznego materialnego znaczenia rzeczy i jakości przez nie posiadanych, a znajdujących się poza ludzkim poznaniem, przedstawianiem i ucieleśnianiem”¹.

Współczesne wzmocnienie naukowego zainteresowania materialnością przez wielu badaczy uznawane jest za zjawisko o statusie zwrotu metodologicznego. Tym samym staje się zobowiązaniem dla myślenia pedagogicznego. I to zobowiązaniem niełatwym, skoro nie może jednocześnie stanowić alibi dla rezygnacji z dotychczas pedagogicznie podejmowanego rozważania kategorii miejsca jako fenomenu niematerialnego (raczej figury wyobraźni pedagogicznej niż namacalnego konkretnego).

¹ B. Olsen: *W obronie rzeczy. Archeologia i ontologia przedmiotów*. Warszawa: Instytut Badań Literackich PAN – Wydawnictwo, 2013, s. 9–10.

„Pedagogika miejsca – wprowadzona, rozwijana i popularyzowana przez Marię Mendel – stała się immamentną częścią myśli społeczno-pedagogicznej, na której gruncie »miejsce« uzyskało status odrębnej kategorii analitycznej. Zasadność nadania tej kategorii odrębnej tożsamości opiera się na założeniu, że wszelkie procesy edukacyjne w sposób konieczny zachodzą »gdzieś«, ulokowane są w konkretnej przestrzeni. To założenie pozwala tworzyć inspirujące wzory pedagogicznych interpretacji, które ukazują »stare problemy« społeczno-pedagogiczne w oryginalnym świetle, zachęcając do ich interpretacji”². Aktualnie wielu pedagogów prowadzi rozważania i badania naukowe związane z różnymi aspektami obszaru pedagogiki miejsca – „pedagogika miejsca, jako jedna z perspektyw teoretycznych w badaniach zjawisk edukacyjnych, interesuje się dialektyczną relacją pomiędzy działającym podmiotem a jego »miejscem«, którą uznaje za znaczącą dla ludzkiego rozwoju, tworzenia i podtrzymywania wspólnot, szczególnie tych, które stanowią odniesienie dla przebiegu procesów społecznego konstruowania zbiorowych i indywidualnych tożsamości. Zasada się na założeniu kluczowego znaczenia tożsamości dla zrozumienia społecznych uwarunkowań procesów edukacyjnych, a w tym szczególnie zrozumienia jej związków z »miejscem« czy szerzej – przestrzenią geograficzno-kulturową”³.

Różne ujęcia kategorii miejsca odnajdzie Czytelnik w części monograficznej niniejszego tomu „Chowanny” (*Miejsce jako przestrzeń rozwoju człowieka w perspektywie badań pedagogicznych*). Kilka składających się na część tę tekstów to artykuły ważne i skondensowane, co rekompensuje, jak sądzimy, nieco mniejszą niż zazwyczaj objętość części monograficznej tomu. Gdyby jednak sytuacja ta wywołała czytelniczy niedosyt i stanowiła inspirację do głębszych studiów – uznamy to za redakcyjny sukces. W innym przypadku zachęcamy, by polem dla powetowania sobie lekturowych niedostatków uczynić część drugą tomu – *Studia i rozprawy*. Zmianą proporcji objętościowych poszczególnych części tego tomu na korzyść części tekstów rozproszonych chcieliśmy uzyskać efekt rekonesansu w tym, co w naukach o wychowaniu – i szerzej: w naukach społecznych – aktualnie się dzieje. Podobne proporcje zostaną utrzymane także w kolejnym tomie. Liczymy, że ta zmiana pozwoli nadal mieć nadzieję na funkcjonowanie „Chowanny” jako miejsca ważnych inspiracji dla jej Czytelników.

² M. Mendel: *Pedagogika miejsca i animacja na miejsce wrażliwa* – cyt. za: A. Gulczyńska: *Niepełnomocniające re-definicje „miejsca” i tożsamości jego uczestników w przebiegu badań partycypacyjnych*. W: *Pamięć i miejsce. Perspektywa społeczno-edukacyjna*. Red. M. Mendel, W. Theiss. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2019, s. 359.

³ Ibidem, s. 358.